

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBOS ANTIKORUPCINIO VERTINIMO IŠVADOS DĖL
VARTOTOJŲ GINČŲ NETEISMINIO NAGRINĖJIMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO
ĮGYVENDINIMO PAŽYMA**

<i>STT pastabos ir pasiūlymai¹</i>		<i>Informacija apie pastabų ir pasiūlymų įgyvendinimą²</i>	<i>Specialiųjų tyrimų tarnybos vertinimas³</i>
Kritinės antikorupcinės pastabos ir pasiūlymai	1. VTA įstatymo 25 straipsnio 11 dalies 5 punkte nustatyta, kad vartojimo ginčus nagrinėjanti institucija sustabdo ginčo nagrinėjimą jeigu atliekama ekspertizė ar laboratoriniai tyrimai, be kurių rezultatų negalima išnagrinėti ginčo. Ekspertizių skyrimo ir finansavimo procedūras reglamentuojančios nuostatos, kaip ydingos antikorupcinio požiūriu, svarstytinės šiais aspektais: 1.1. VTA įstatyme nėra reglamentuota sprendimo dėl ekspertizių ir laboratorinių tyrimų apmokėjimo priėmimo procedūra, t. y. kokiais atvejais ir kas apmoka ekspertizių ir laboratorinių tyrimų atlikimą. Taisyklių 31.4 papunktyje nustatyta, kad ginčo šalys ginčo neteisminės procedūros metu turi teisę teikti prašymus vartojimo ginčus nagrinėjančiai institucijai atlikti prekių ir (ar) paslaugų kokybės ekspertizę ar laboratorinius tyrimus, be kurių rezultatų negalima išnagrinėti ginčo. Taisyklių 37.4 papunktyje nustatyta, kad ekspertizės ir laboratorinių tyrimų išlaidos apmokamos <i>mutatis mutandis</i> pagal Civilinio	Dėl vartojimo ginčų neteisminio sprendimo, kaip alternatyvaus ginčų sprendimo Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo (toliau – VTAĮ) nuostatos, reglamentuojančios vartojimo ginčų neteisminį sprendimą, įgyvendina Direktyvą 2013/11/ES⁴. Šia direktyva nustatomi suderinti alternatyvaus ginčų sprendimo (toliau – AGS) subjektams ir AGS procedūroms taikomi kokybės reikalavimai⁵, siekiant užtikrinti, kad vartotojai, neatsižvelgiant į jų gyvenamąją vietą Europos Sąjungoje, turėtų galimybę naudotis kokybiškomis, skaidriomis, veiksmingomis ir sąžiningomis teisių gynimo ne teisme priemonėmis (Direktyvos 2 straipsnio 3 dalis). Kaip nurodoma Direktyvos 2013/11/ES preambulėje, AGS yra paprastas, greitas ir nebrangus būdas ne teisme spręsti vartotojų ir komercinės veiklos subjektų ginčus. Pagal VTAĮ nuostatas vartotojų AGS Lietuvoje gali vykdyti (t. y. spręsti vartojimo ginčus ne teismo tvarka) šie subjektai:	

¹ Pildo subjektas, kuriam adresuota STT antikorupcinio vertinimo išvada.

² Pildo subjektas, kuriam adresuota STT antikorupcinio vertinimo išvada.

³ Pildo STT.

⁴ 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/11/ES dėl alternatyvaus vartotojų ginčų sprendimo, kuria iš dalies keičiami Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir Direktyva 2009/22/EB.

⁵ Direktyvoje 2013/11/ES nustatyti ekspertinių žinių, nepriklausomumo ir nešališkumo, skaidrumo, veiksmingumo, teisingumo, laisvės ir teisėtumo reikalavimai (6–11 straipsniai).

	proceso kodekso 90 straipsnio nuostatas, t. y. už vartotojo prašomą ekspertizę ar laboratorinius tyrimus, be kurių rezultato negalima išnagrinėti ginčo, turi būti sumokamas nustatytas avansas vartojimo ginčą nagrinėjančiai institucijai arba jeigu sprendimą atlikti ekspertizę ir laboratorinius tyrimus nusprendžia atlikti vartojimo ginčus nagrinėjanti institucija – jie apmokami valstybės biudžeto lėšomis. Pagal šias nuostatas nėra aiškiai reglamentuota, kokiais atvejais ir kokį sprendimą dėl ekspertizių ar laboratorinių tyrimų apmokėjimo, kai to prašo vartotojas, kurio teisės galimai pažeistos, priima vartojimo ginčų komisija, kadangi vartojimo ginčų komisijai patenkinus vartotojo prašymą ir priėmus sprendimą vartojimo ginče paskirti ekspertizę ar laboratorinius tyrimus ji gali pasirinkti šiuos sprendimų dėl ekspertizių ir laboratorinių tyrimų apmokėjimo variantus – vartojimo ginčų komisija pati gali užsakyti ekspertizes ir tyrimus ir juos apmokėti biudžeto lėšomis, pasiūlyti vartotojui sumokėti avansą už ekspertizių ar laboratorinių tyrimų atlikimą, arba pasiūlyti pačiam vartotojui savo lėšomis atlikti ekspertizes ar laboratorinius tyrimus. Esant tokiam teisiniam reglamentavimui sudaromos galimybės vartojimo ginčų komisijai savo nuožiūra nuspręsti, kurį apmokėjimo už ekspertizes ir laboratorinius tyrimus būdą pasirinkti pagal savo nustatytus subjektyvius kriterijus.	• vartojimo ginčus nagrinėjančios institucijos (išvardintos VTAĮ 22 straipsnio 1 dalyje); • vartojimo ginčų komisijos (VTAĮ 22¹ straipsnis); • kiti vartojimo ginčų neteisminio sprendimo subjektai (VTAĮ 22² straipsnis). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad <i>faktiškai</i> vartojimo ginčus neteismine tvarka šiuo metu nagrinėja 4 vartojimo ginčus nagrinėjančios institucijos: Ryšių reguliavimo tarnyba, Lietuvos bankas, Valstybinė energetikos reguliavimo taryba ir Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba (toliau – VVTAT). Be to, VVTAT pavedimu, vadovaudamasi VTAĮ 13¹ straipsnio 1 dalies 3 punktu, įgaliotoji vartotojų asociacija atlieka tam tikrus vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros veiksmus, siekdama vartojimo ginčo šalių sutaikymo⁶. VVTAT pateiktais duomenimis, vartojimo ginčo šalys iš esmės nesinaudoja galimybe ginčus spręsti vartojimo ginčų komisijose: laikotarpiu nuo 2020 m. iki 2022 m. liepos mėnesio pabaigos įvyko <i>tik vienas vartojimo ginčų komisijos posėdis</i>. Aptariant pagrindinius vartojimo ginčų neteisminio sprendimo tvarkos bruožus, pažymėtina, kad šie ginčai turi būti nagrinėjami laikantis <i>rungimosi</i>, ginčų nagrinėjimo	
--	---	--	--

⁶ Žr. VVTAT interneto svetainėje adresu <https://vvtat.lt/veiklos-sritys/igaliotosioms-vartotoju-asociacijoms-teikiamas-finansavimas/201>.

	1.2. VTA įstatymo 27 straipsnio 4 dalyje ir Taisyklių 43 punkte nustatyta, kad priimdama sprendimą dėl ginčo esmės, vartojimo ginčus nagrinėjanti institucija sprendžia dėl vartotojo patirtų išlaidų, susijusių su vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūra (<i>įskaitant būtiną ekspertizės ar laboratorinių tyrimų išlaidas</i>, išlaidas advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti ir vertimo išlaidas), atlyginimo proporcingai patenkintų vartotojo reikalavimų daliai, tačiau, tuo atveju jeigu sprendimas vartojimo ginče negali būti priimtas be ekspertizės ar laboratorinių tyrimų, o VTA įstatyme ir Taisyklėse nesant aiškiai reglamentuotos ekspertizių ir laboratorinių tyrimų sprendimo dėl apmokėjimo priėmimo procedūros, ir pareigą apmokėti ekspertizes ir laboratorinius tyrimus perkėlus vartotojui, šis ekspertizių ir laboratorinių tyrimų kompensavimo mechanizmas neveiktų, kadangi vartotojui neturint pakankamai lėšų ir nepateikus ekspertizės ar laboratorinių tyrimų išvadų, vadovaujantis VTA įstatymo 26 straipsnio 6 punktu – ginčo nagrinėjamas gali būti nutrauktas, kadangi dėl objektyvių aplinkybių neįmanoma išnagrinėti ginčo¹⁰. Tokiu būdu vartotojui, kaip silpnesnei ginčo pusei, jo teisių gynimas gali būti apsunkinamas, kadangi jam ginti savo galimai pažeistas teises reikėtų teismine tvarka, o neturėdamas pakankamai lėšų ekspertizės ar laboratorinių tyrimų atlikimui vartotojas netektų	operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir kooperacijos (bendradarbiavimo) principų (VTAĮ 25 straipsnio 5 dalis). <u>Rungimosi principas <i>inter alia</i> reiškia, kad kiekviena šalis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų ar atsikirtimų pagrindu</u> (išskyrus aplinkybes, kurių nereikia įrodinėti)⁷. Vartojimo ginčus nagrinėjanti institucija turi imtis priemonių, kad ginčo šalys nepiktnaudžiautų savo teisėmis ir nevilkintų ginčo nagrinėjimo, ir siekti, kad ginčas būtų tinkamai išspręstas per įmanomai trumpiausią laiką (VTAĮ 25 straipsnio 10 dalis). Be to, vartojimo ginčus nagrinėjanti institucija turi imtis priemonių ginčo šalims sutaikyti (VTAĮ 25 straipsnio 6 dalis). Dėl ekspertizių ir laboratorinių tyrimų skyrimo bei jų apmokėjimo Dėl 1.1 ir 1.2 pastabų neatsižvelgta. Vertinant antikorupcinio vertinimo išvadoje pateiktą pastabą, kad „nėra aiškiai reglamentuota, kokiais atvejais ir kokią sprendimą dėl ekspertizių ar laboratorinių tyrimų apmokėjimo, kai to prašo vartotojas, kurio teisės galimai pažeistos, priima vartojimo ginčų komisija“ ir „sudaromos galimybės vartojimo ginčų komisijai savo nuožiūra nuspręsti, kurį apmokėjimo už ekspertizes ir laboratorinius tyrimus būdą pasirinkti pagal savo nustatytus subjektyvius kriterijus“, pažymėtina tai, jog Vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo	
--	--	--	--

¹⁰ Valstybės kontrolės 2019 m. liepos 16 d. audito ataskaitoje Nr. VA-4, 68 punkte pateikti atvejai, kai vartotojui atsisakius mokėti už ekspertizes, ginčas buvo nutrauktas: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/23852>

⁷ Žr. Civilinio proceso kodekso 12 straipsnį.

	galimybės apginti galimai pažeistas savo teises. Nustatytu teisiniu reglamentavimu ribojamos galimybės vartotojams pilnai apginti savo teises nepriklausomai nuo jo materialinės padėties didina tikimybę pasireikšti korupcijai.	ministro 2015 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-382, 37.4 papunktyje nustatyta, kad ekspertizės ir laboratorinių tyrimų išlaidos apmokamos <i>mutatis mutandis</i> pagal Civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 90 straipsnio nuostatas. CPK 90 straipsnyje nustatyta: „1. Šalis, kuri pateikė prašymą iškviešti liudytojus ar ekspertus, atlikti ekspertizę, apžiūrėti įvykio vietą, iš anksto sumoka teismo nustatyto dydžio avansą bylinėjimosi išlaidoms padengti. Kai šio Kodekso ar kitų įstatymų numatytais atvejais teismas savo iniciatyva išskviečia liudytojus, ekspertus ar paskiria ekspertizę, atlieka įvykio vietos apžiūrą, šių veiksmų atlikimo išlaidos sumokamos iš valstybės biudžeto. 2. Kai šio straipsnio 1 dalyje nurodytus prašymus pareiškia abi šalys, avansą moka abi šalys lygiomis dalimis. 3. Avansas sumokamas į teismo sąskaitą. Nustatant avanso dydį, atsižvelgiama į būsimų išlaidų dydį. Jeigu šalis nesumoka avanso, teismas atsisako atlikti šalies prašomus procesinius veiksmus ir bylą nagrinėja jų neatlikęs. 4. Šaliai, kurios iniciatyva iškvieistas liudytojas davė parodymus, neturinčius reikšmės bylai, turėtos išlaidos dėl jo iškvietimo iš kitos šalies nepriteisiamos.“ Taigi, įvertinus CPK 90 straipsnio ir Vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros taisyklių 37.4 papunkčio nuostatas, darytina išvada, kad už vartojimo ginčo šalies prašomą ekspertizę ar laboratorinius tyrimus turi būti sumokamas nustatytas avansas vartojimo ginčą nagrinėjančiai institucijai, išskyrus atvejus, kai ekspertizė ar laboratoriniai tyrimai atliekami vartojimo ginčus	
--	--	---	--

		nagrinėjančios institucijos iniciatyva; tokiu atveju jie apmokami valstybės biudžeto lėšomis. Kitaip tariant, ekspertizių ar laboratorinių tyrimų vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūroje apmokėjimas priklauso, nuo to, kieno iniciatyva atliekama ekspertizė ar laboratoriniai tyrimai. Vartotojas, pateikęs prašymą atlikti ekspertizę, visais atvejais turi iš anksto sumokėti avansą šios ekspertizės išlaidoms apmokėti. Nurodytas teisinis reguliavimas nesuteikia vartojimo ginčus nagrinėjančiai institucijai nuožiūros (diskrecijos) priimti sprendimą apmokėti už ekspertizę ar laboratorinį tyrimą valstybės biudžeto lėšomis, kai ekspertizę ar laboratorinį tyrimą inicijuoja (pateikia prašymą dėl jų) ginčo šalis. Atsižvelgiant į tai, laikytina, kad Vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūros taisyklių 37.4 papunkčio nuostata užtikrina teisinio reguliavimo aiškumą ir nuoseklumą, nes ekspertizių ir laboratorinių tyrimų apmokėjimo tvarka yra iš esmės vienoda vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūroje ir civiliniame procese. Be to, pažymėtina, kad toks teisinis reguliavimas sudaro sąlygas užkirsti kelią ginčo šalių piktnaudžiavimui savo teisėmis, nepagrįstų reikalavimų pareiškimui ir leidžia užtikrinti ginčo sprendimo procedūros koncentraciją bei ekonomiškumą, vienodą principų taikymą vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūroje ir civiliniame procese. Kartu pažymėtina, kad nei CPK, nei kituose teisės aktuose nėra reglamentuojami atvejai, kada teismas turi teisę skirti ekspertizę savo iniciatyva. Toks reguliavimas galėtų būti pripažįstamas nepagrįstai apribojančiu teismo įgaliojimus	
--	--	---	--

		vykdyti teisingumą. Kaip minėta, pagal Direktyvą 2013/11/ES vartojimo ginčus nagrinėjančios institucijos iš esmės veikia kaip kvaziteisminės institucijos – jos sprendžia teismų kompetencijai priskirtus civilinius ginčus, kylančius dėl vartojimo sutarčių, ir joms keliami <i>inter alia</i> ekspertinių žinių, nepriklausomumo, nešališkumo, veiksmingumo, teisingumo, teisėtumo reikalavimai⁸. Todėl nei VTAĮ, nei kituose teisės aktuose nebūtų tikslinga reglamentuoti atvejų, kada vartojimo ginčus nagrinėjanti institucija turi teisę skirti ekspertizę savo iniciatyva. Tuo pačiu atkreiptinas dėmesys į tai, VVTAT nagrinėjant vartojimo ginčus ne teismo tvarka, kai ginčo šalys nepateikia įrodymų dėl prekės (gaminio) ar paslaugos, dėl kurios yra kilęs ginčas, kokybės trūkumų, VVTAT, siekdama išsamiai ir tinkamai įvertinti vartotojo nurodytas aplinkybes dėl galimų prekės (gaminio) ar paslaugos kokybės trūkumų, <u>savo iniciatyva atlieka prekės (gaminio) ar paslaugos vertinimą ir surašo gaminio/paslaugos vertinimo išvadą</u>⁹, kurioje konstatuoja prekės ar paslaugos trūkumų egzistavimą arba nustato, kad prekė ar paslauga atitinka kokybės reikalavimus. VVTAT pateiktais duomenimis, 2020 m. VVTAT surašė 2 409 gaminio ir paslaugos vertinimo išvadas, 2021 m. – 2 148 tokias išvadas, 2022 m. I pusmetį – 925 tokias išvadas. Be to, nagrinėdamos vartojimo ginčus, vartojimo ginčus nagrinėjančios institucijos turi teisę gauti iš	
--	--	---	--

⁸ Žr. Direktyvos 2013/11/ES 6–11 straipsnius.

⁹ Žr. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos patikrinimų taisyklių, patvirtintų Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktoriaus 2020 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 1-318, XIII skyriaus nuostatas.

		valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, atsakingų už su ginču susijusią vartojimo sritį, išvadas dėl tos institucijos (įstaigos) kompetencijai priskirtų klausimų (VTAĮ 22 straipsnio 2 dalies 4 punktas). Galiausiai Teisingumo ministerija, vertindama pasiūlymą tobulinti ekspertizių ar laboratorinių tyrimų vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūroje skyrimo ir apmokėjimo tvarką, surinko informaciją iš vartojimo ginčus nagrinėjančių institucijų ir nustatė, kad nuo 2020 m. iki 2022 m. liepos mėnesio pabaigos, vartojimo ginčus nagrinėjančių institucijų praktikoje <i>nebuvo atmestas nei vienas vartotojo prašymas dėl ekspertizės ar laboratorinio tyrimo skyrimo</i>, t. y. nėra identifikuotas nei vienas atvejis, jog vartotojas, neturėdamas pakankamai lėšų ekspertizės ar laboratorinių tyrimų atlikimui, būtų netekęs galimybės apginti galimai pažeistas savo teises. Be to, nurodytu laikotarpiu <i>nebuvo priimtas nei vienas vartojimo ginčus nagrinėjančios institucijos sprendimas nutraukti vartojimo ginčo nagrinėjimą dėl to, kad vartojimo ginčo buvo neįmanoma išnagrinėti, nesant paskirtos ekspertizės ar laboratorinio tyrimo.</i> Taigi, apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūroje egzistuoja įvairios galimybės padėti vartotojams surinkti įrodymus, reikalingus vartojimo ginčui išnagrinėti, ir jos yra žymiai plačiau taikomos praktikoje nei ekspertizių ir laboratorinių tyrimų atlikimas. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manytume, kad vartotojams nėra ribojamos galimybės apginti savo teises vartojimo ginčų neteisminio sprendimo	
--	--	--	--

		procedūroje nepriklausomai nuo jų materialinės padėties.	
	1.3. VTA įstatyme ir jo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose nėra nustatyta, koku būdu ar tvarka atrenkami ekspertizės ar laboratorinius tyrimus atliekantys subjektai, tam kad būtų gaunamos objektyvios ir nešališkos ekspertizių išvados. Vartojimo ginčų sprendimo neteismine tvarka proceso teisiniame reglamentavime nėra nustatyta reikalavimų, kad pateiktos ekspertizių išvados privalo būti atliktos nepriklausomų ekspertų ar nepriklausomose ir akredituotose tyrimo laboratorijose, todėl neaišku, kokiais atvejais vartotojo ar tiekėjo lėšomis atlikta ekspertizės ar laboratorinių tyrimų išvada pripažįstama tinkamu įrodymu pagrindžiančiu vartojimo ginčų šalių teiginius. Nesant aiškiai ir detaliam reglamentuotų reikalavimų, kuriuos turi atitikti ekspertizės ar laboratorinius tyrimus atliekantys subjektai, bei ekspertizių ir laboratorinių tyrimų išvadų pripažinimo tinkamais įrodymais procedūrų, neteismine tvarka sprendžiant vartojimo ginčus, vartojimo ginčų komisijoms suteikiama neribota diskrecija savo nuožiūra spręsti ar pateiktos ekspertizių ir laboratorinių tyrimų išvados atitinka visus objektyvumo ir nešališkumo kriterijus, kurie užtikrina skaidrų vartojimo ginčo neteismine tvarka nagrinėjimo procesą.	Dėl 1.3 pastabos atsižvelgta. Dėl ekspertizių ir laboratorinių tyrimų atlikimo nešališkumo ir objektyvumo bei vartojimo ginčus nagrinėjančių institucijų gautų ekspertizių ir laboratorinių tyrimų išvadų vertinimo pažymėtina, kad, kaip minėta, vartojimo ginčus nagrinėjančioms institucijoms keliama nepriklausomumo ir nešališkumo reikalavimai. Šios institucijos, skirdamos ekspertizės, <i>mutatis mutandis</i> vadovaujasi CPK nuostatomis, reglamentuojančiomis ekspertizės atlikimą ir ekspertų skyrimą¹¹. Kartu pažymėtina, kad įrodymais civilinėje byloje gali būti bet kokie faktiniai duomenys, kuriais konstatuojama, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių šalių reikalavimus ir atsikirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra. Įrodinėjimo priemonių sąrašas nėra išsamus, faktinius duomenis galima nustatyti, remiantis įvairiomis įrodinėjimo priemonėmis¹². Aptariant įrodymų vertinimą vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūroje, įrodymai įvertinami pagal vidinį vartojimo ginčus nagrinėjančios institucijos įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu. Jokie įrodymai neturi iš anksto nustatytos galios (išskyrus nustatytas išimtis)¹³. Taip pat ir eksperto	

¹¹ Žr. CPK 212 straipsnį.

¹² Žr. CPK 177 straipsnį.

¹³ Žr. CPK 185 straipsnį.

	Nepakankamas ir neišsamus ekspertizių ir laboratorinių tyrimų skyrimo ir sprendimų dėl apmokėjimo priėmimo teisinis reglamentavimas gali turėti įtakos neskaidriams ir neobjektyviam vartojimo ginčų nagrinėjimo procesui, kadangi: a) dažnai esminės įtakos priimant sprendimą vartojimo ginče turinčios ekspertizės ar laboratorinių tyrimų atlikimo pareigos perkėlimas vartotojui, kurio teisės galimai pažeistos, apsunkina vartotojams galimybes ginti savo galimai pažeistas teises neteismine tvarka; b) esamas teisinis sprendimų dėl ekspertizių ir laboratorinių tyrimų finansavimo priėmimo proceso reglamentavimas sudaro sąlygas nepagrįstai nutraukti vartojimo ginčų neteismine tvarka nagrinėjimo procesus, kadangi paskirtų ekspertizių ar laboratorinių tyrimų finansavimo našta galima perkelti vartotojams, o pastarieji dėl savo materialinės padėties gali neturėti pakankamai lėšų jiems apmokėti; c) nesant nustatytų kriterijų ir reikalavimų, kurie užtikrintų ekspertizių ir laboratorinių tyrimų atlikimo nešališkumą ir objektyvumą, vartojimo ginčų komisijoms suteikiama neribota diskrecija pripažinti ekspertizių ir laboratorinių tyrimų išvadas tinkamomis, kas mažina vartojimo ginčo proceso skaidrumą ir objektyvumą.	išvada vartojimo ginčus nagrinėjančiai institucijai yra neprivaloma ir įvertinama pagal vidinį šios institucijos įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, išsamiu ir objektyviu byloje esančių įrodymų ištyrimu¹⁴. Vis dėlto siekiant užtikrinti didesnę teisinę aiškumą ir tikrumą, Teisingumo ministerija numato iki 2022 m. pabaigos parengti Vartojimo ginčų neteismo sprendimo procedūros taisyklių pakeitimus, numatant atitinkamų CPK nuostatų dėl ekspertizės ir įrodymų vertinimo taikymą <i>mutatis mutandis</i> vartojimo ginčų neteismo sprendimo procedūroje.	
Kitos antikorupcinės pastabos ir pasiūlymai	2.1. Kai kurios VTA įstatymo 22¹ straipsnio nuostatos, kuriomis reglamentuojama vartojimo ginčų komisijų veikla, antikorupciniu požiūriu svarstytinos šiais aspektais:	Dėl 2.1.1 ir 2.1.2 pastabų neatsižvelgta. Vertinant antikorupcinio vertinimo išvadoje pateiktas pastabas dėl vartojimo ginčų komisijos pirmininko savo nuožiūra spręsti, ar atidėti posėdį, ar nagrinėti ginčą iš esmės, kai neatvyksta į posėdį	

¹⁴ Žr. CPK 218 straipsnį.

	2.1.1. VTA įstatymo 22¹ straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad vartojimo ginčų komisijos nariai privalo dalyvauti komisijos posėdžiuose. Jeigu vartojimo ginčų komisijos narys (nariai) neatvyksta į posėdį, <u>komisijos pirmininkas savo nuožiūra sprendžia</u>, ar atidėti posėdį, ar nagrinėti ginčą iš esmės. VTA įstatyme ir Nuostatuose nėra reglamentuota kokiais atvejais ar kokiais kriterijais vadovaudamasis Komisijos pirmininkas priima sprendimą atidėti posėdį ar nagrinėti ginčą iš esmės, jeigu vartojimo ginčų komisijos narys neatvyksta į posėdį. Neribota komisijos pirmininko diskrecija priimant sprendimą dėl vartojimo ginčo nagrinėjimo iš esmės ar posėdžio atidėjimo susijusio su komisijos narių neatvykimu į posėdį pagal esamą teisinį reglamentavimą sudaro sąlygas vartojimo ginče sprendimus priimti Komisijos pirmininkui vienasmeniškai.	komisijos narys, taip pat priimti sprendimą, kai nagrinėjant ginčą dviem komisijos nariams jų nuomonės išsiskiria, pažymėtina, kad tokios nuostatos užtikrina galimybę atsižvelgti į ginčo sudėtingumą (t. y. leidžiama komisijos pirmininkui nuspręsti spręsti nesudėtingą ginčą, t. y. neatidėti jo sprendimo neatvykus komisijos nariui, ir nuspręsti atidėti sudėtingo ginčo sprendimą) ir užtikrinti ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos ir ekonomiškumo principų įgyvendinimą vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūroje. Taip pat pažymėtina, kad tokias pačias nuostatas dėl komisijos pirmininko įgaliojimų įtvirtina ir Lietuvos Respublikos darbo kodekso normos, reglamentuojančios darbo ginčų komisijų veiklą¹⁵. Be to, kaip minėta, praktikoje ginčai vartojimo ginčų komisijose nagrinėjami ypatingai retai: laikotarpiu nuo 2020 m. iki 2022 m. liepos pabaigos įvyko tik vienas vartojimo ginčų komisijų posėdis. Be to, jo metu nebuvo priimta vienasmeniškų komisijos pirmininko sprendimų.	
	2.1.2. VTA įstatymo 22¹ straipsnio 2 dalyje ir Nuostatų 5 punkte nustatyta, kad vartojimo ginčų komisiją sudaro 3 nariai. VTA įstatymo 22¹ straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad „Jeigu ginčą nagrinėja du vartojimo ginčų komisijos nariai ir jų nuomonės išsiskiria arba ginčą nagrinėja tik vartojimo ginčų komisijos pirmininkas, sprendimą priima <u>vartojimo ginčų komisijos pirmininkas savo nuožiūra</u>.“. Pagal šias nuostatas, bent vienam komisijos nariui nedalyvaujant komisijos posėdyje svarstant vartojimo ginčą, komisijos pirmininkui	Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, vadovaujantis teisėkūros tikslingumo, efektyvumo ir ekonomiškumo principais, darytina išvada, kad nėra tikslinga keisti nuostatas dėl vartojimo ginčų komisijų pirmininko įgaliojimų.	

¹⁵ Žr. Darbo kodekso 228 straipsnį.

	suteikiama teisė sprendimą priimti vienasmeniškai. Nuostatų 15.4 papunktyje yra nustatytas analogiškas teisinis reglamentavimas. Taikant šias nuostatas ir susidarius jose nurodytoms situacijoms dėl komisijos narių nedalyvavimo posėdžiuose, pagal esamą teisinį reglamentavimą vartojimo ginčo procese sudaromos sąlygos vartojimo ginčų komisijos pirmininkui sprendimą priimti vienasmeniškai, tokiu būdu mažinant vartojimo ginčo nagrinėjimo ir sprendimo priėmimo proceso objektyvumą ir skaidrumą. Kolegialus sprendimų priėmimas užtikrina objektyvesnę ir skaidresnę vartojimo ginčo nagrinėjimo bei sprendimo priėmimo procesą, mažina galimybes pasireikšti korupcijai, todėl teisinis reglamentavimas, kuriuo sudaromos sąlygos vartojimo ginčą nagrinėti Komisijos pirmininkui vienasmeniškai, laikytinos korupcijos rizikos veiksnium.		
	2.1.3. Komisijos nariams pagal VTA įstatymo 22¹ straipsnio 3 dalį ir Nuostatų 17.1 papunktį yra nustatyta pareiga dalyvauti komisijos posėdžiuose. Komisijos nariui negalint dalyvauti posėdyje jis iki jo pradžios privalo pranešti komisijos pirmininkui apie objektyvias aplinkybes, dėl kurių jis negali dalyvauti posėdyje. Nei VTA įstatyme nei jo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose nėra nustatyta, kokios priežastys yra laikomos objektyviomis, dėl kurių komisijos narys gali nevykdyti jam nustatytos pareigos – dalyvauti posėdyje. Taip pat nėra reglamentuota, kokios poveikio priemonės komisijos nariui gali būti	Dėl 2.1.3 pastabos neatsižvelgta. Vertinant antikorupcinio vertinimo išvadoje pateiktą pastabą, kad „teisės aktuose nėra nustatyta, kokios priežastys yra laikomos objektyviomis, dėl kurių komisijos narys gali nevykdyti jam nustatytos pareigos – dalyvauti posėdyje“, taip pat kokios poveikio priemonės komisijos nariui gali būti taikomos, jeigu jis nevykdo nustatytos pareigos dalyvauti posėdžiuose ir jeigu neinformuoja komisijos pirmininko, dėl kokių objektyvių aplinkybių jis posėdyje dalyvauti negali, pažymėtina, kad nėra objektyvių galimybių teisės akte išvardinti visas įmanomas tokias priežastis, todėl formuluotė	

	taikomos, jeigu jis nevykdo VTA įstatyme nustatytos pareigos dalyvauti posėdžiuose ir jeigu neinformuoja komisijos pirmininko dėl kokių objektyvių aplinkybių jis posėdyje dalyvauti negali. Nesant aiškaus teisinio reglamentavimo bei nenustatant poveikio priemonių, kuriomis būtų užtikrinama ir skatinama, kad komisijos vartojimo ginčus visada nagrinėtų pilnos sudėties, neužtikrinama skaidri komisijos veikla ir objektyvus vartojimo ginčų nagrinėjimo ir sprendimo priėmimo procesas.	„nedalyvavimas dėl objektyvių priežasčių“ yra įprastai vartojama ir CPK¹⁶, ir daugelyje kitų įstatymų. Jeigu vartojimo ginčų komisijos narys nevykdytų pareigos dalyvauti komisijos posėdžiuose dėl priežasčių, kurios nelaikytinos objektyviomis, VVTAT direktorius, kuris įsakymu sudaro vartojimo ginčų komisijas arba jų narių sąrašus¹⁷, galėtų kreiptis į įgaliojamą vartotojų asociaciją ar į verslininkus vienijančios asociaciją, kuri paskyrė atitinkamą komisijos narį, dėl naujo nario paskyrimo. Kadangi, kaip minėta, vartojimo ginčų komisijų posėdžiai vyksta ypatingai retai ir nebuvo situacijų, kai komisijos narys nedalyvautų komisijos posėdžiuose dėl priežasčių, kurios nelaikytinos objektyviomis, vadovaujantis teisėkūros tikslingumo, efektyvumo ir ekonomiškumo principais, darytina išvada, kad nėra tikslinga keisti nuostatas dėl vartojimo ginčų komisijų narių nedalyvavimo šių komisijų posėdžiuose objektyvių priežasčių ir nedalyvavimo posėdžiuose teisinių pasekmių reglamentavimo.	
	2.2. VTA įstatymo 22³ straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vartojimo ginčų neteisminio sprendimo subjektai privalo užtikrinti, kad fiziniai asmenys, sprendžiantys vartojimo ginčus, turėtų būtinų ekspertinių žinių ir būtų nepriklausomi ir nešališki. Pagal VTA įstatymo 22³ straipsnio 1 dalies 5 punktą laikoma, kad	Dėl 2.2 pastabos neatsižvelgta. Direktyvos 2013/11/ES 6 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad [Europos Sąjungos] valstybės narės užtikrina, kad AGS subjektai būtų nustatę procedūras, užtikrinančias, kad esant 1 dalies e punkte nurodytoms aplinkybėms (t. y. aplinkybėms, kurios galėtų trukdyti arba galėtų	

¹⁶ Žr. CPK 62 straipsnio 5, 8 dalis, 269 straipsnio 4 dalį, 325 straipsnio 7 dalį, 358 straipsnio 6 dalį.

¹⁷ Žr. Vartojimo ginčų komisijų nuostatus, patvirtintus teisingumo ministro 2016 m. sausio 20 d. įsakymu Nr. 1R-25.

	fiziniai asmenys sprendžiantys vartojimo ginčus atitinka reikalavimus, jeigu jie yra išipareigoję nedelsdami atskleisti vartojimo ginčų neteisminio sprendimo subjektui visas aplinkybes, kurios galėtų turėti įtakos jų nepriklausomumui ir nešališkumui arba sukelti interesų konfliktą su bet kuria iš ginčo šalių. Pagal VTA įstatymo 22³ straipsnio 2 dalį, paaiškęjus šio straipsnio 1 dalies 5 punkto aplinkybėms yra nurodytos dvi sprendimo galimybės, t. y. fizinis asmuo, sprendžiantis vartojimo ginčus, vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūroje turi būti pakeistas kitu fiziniu asmeniu arba ginčo šalys turi būti informuotos apie šias aplinkybes ir apie teisę pareikšti nušalinimą. <u>Jeigu nė viena ginčo šalis nepareiškia nušalinimo, fiziniam asmeniui gali būti leidžiama testuoti vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūrą.</u> Pagal šias nuostatas neaišku kokiais kriterijais vadovaujantis vienais atvejais gali būti priimamas sprendimas nušalinti komisijos narį, o kitais atvejais informuoti ginčo šalis apie ginčą nagrinėjančio asmens šališkumą ir prašyti pareikšti nušalinimą. Toks teisinis reglamentavimas, kai vartojimo ginčų neteisminio sprendimo subjektui suteikiama diskrecija spręsti dėl šališko ar interesų konflikto turinio fizinio asmens dalyvaujančio vartojimo ginčo nagrinėjimo procese nušalinimo ar tokio sprendimo teisę deleguoti ginčo šalims, mažina vartojimo ginčo proceso skaidrumą bei sprendimų priėmimo objektyvumą ir yra laikytinas korupcijos rizikos veiksniu.	būti vertinamos kaip galinčios trukdyti jų nepriklausomumui bei nešališkumui arba sukelti interesų konfliktą su bet kuria iš ginčo šalių): a) atitinkamas fizinis asmuo būtų pakeistas kitu fiziniu asmeniu, kuriam būtų pavesta vykdyti AGS procedūrą; arba, to nepadarius, b) atitinkamas fizinis asmuo nebevykdytų AGS procedūros ir, jei įmanoma, AGS subjektas pasiūlytų šalims pateikti skundą kitam AGS subjektui, kuris yra kompetentingas nagrinėti skundą; arba, to nepadarius, c) apie minėtas aplinkybes būtų informuotos šalys ir atitinkamam fiziniam asmeniui būtų leista toliau vykdyti AGS procedūrą tik šalims nepareiškus prieštaravimo po to, kai jos buvo informuotos apie šias aplinkybes ir apie jų teisę pareikšti prieštaravimą. Pažymėtina, kad VTAĮ 223 straipsnio 2 dalis yra skirta įgyvendinti nurodytą Direktyvos 2013/11/ES nuostatą. Siūlomas papildomas nacionalinis teisinis reguliavimas, nustatant papildomus kriterijus dėl Direktyvoje 2013/11/ES nustatytų sprendimo galimybių taikymo galėtų būti vertinamas, kaip nesuderinamas su Direktyvos 2013/11/ES nuostatomis. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manytume, kad VTAĮ nuostatų tobulinimas šiuo aspektu nebūtų tikslingas.	
--	---	--	--

Kitos pastabos ir pasiūlymai	3. Kitų pastabų ir pasiūlymų neteikiame.	-	